

діяльності щодо виконання завдань, пов'язаних із зображенням, адже діти з особливими освітніми потребами проявляють у своїй роботі несамостійність, невміння організуватися, демонструють надлишкові рухи через те, що їм важко самостійно обрати шлях для досягнення певної мети, який в результаті дасть ефективно засвоєння знань [1, с. 3].

Отже, використання засобів наочності в освітньому процесі початкової школи сприяє формуванню уявлень, що правильно відображають об'єктивну реальність, формує в учнів з особливими освітніми потребами образні уявлення, а також поняття, для розуміння зв'язків і залежностей, що є одним із найважливіших положень дидактики. Використання учителем засобів навчання так, щоб один доповнював інший, дозволяє досягнути учням з особливими освітніми потребами позитивних результатів навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ігнатенко М. Я. Сучасні освітні технології. *Початкова школа*. 2003. № 4. С. 2-6.
2. Павелко В. В. Формування знань і умінь молодших школярів у процесі навчання засобами наочності і моделювання : дис. канд. пед. наук : 13.00.09 «Теорія навчання». Рівне, 2009. 207 с.

ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО МНОЖИНУ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Матеюк С. В.

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука*

Аналіз психолого-педагогічних досліджень аспектів дидактичних і психофізіологічних основ математичного розвитку дітей дошкільного віку, які розглядалися багатьма вченими, підтверджує значущість проблеми формування уявлень про множину у дошкільному віці. Особливий науковий інтерес становить проблема застосування дидактичної гри у процесі формування уявлень про множину. Множина – основне (невизначене) поняття в математиці. Під множиною розуміється сукупність об'єктів різної природи, які розглядаються як єдине ціле. Множина визначається характеристичною властивістю, яка притаманна всім об'єктам, які належать даній множині, і не один предмет, якої не входить в неї, цією властивістю не володіє. Формування уявлень про множину опирається на узагальнення чуттєвого досвіду дитини в предметно-практичній діяльності.

Виявлено, що формуванню в дошкільників математичних уявлень про множину сприяє використання можливостей дидактичних ігор, які вчать їх розуміти складні математичні поняття, формують уявлення про математичні співвідношення, розвивають уміння орієнтуватися в напрямках простору, робити висновки. У процесі використання дидактичних ігор слід застосовувати різні

предмети й наочний матеріал, який сприяє тому, що заняття проходять у веселій, цікавій і доступній формі. Застосування дидактичних ігор підвищує ефективність педагогічного процесу, крім того, вони сприяють розвитку пам'яті, мислення в дітей, виявляючи величезний вплив на розумовий розвиток дитини.

На основі критеріїв та компонентів було виокремлено 4 рівні сформованості уявлень про множини у дітей дошкільного віку: початковий, середній, достатній і високий.

Високий рівень – дитина виявляє здатність виділяти у множинах істотні ознаки їх елементів і робити на цій основі необхідні узагальнення, які дозволяють об'єднати об'єкти у множини. Дитина самостійно вербально і візуально відносить елементи до множин, робить мовленнєві узагальнення виділених ознак елементів множин, зокрема з геометричними елементами. Без допомоги педагога утворює множину із заданими елементами. Доповнює множину необхідною кількістю елементів, здійснює порівняння двох множин.

Достатній рівень – дитина виявляє здатність виділяти у множинах істотні ознаки їх елементів і робити на цій основі необхідні узагальнення, які дозволяють об'єднати об'єкти у множини за незначної допомоги педагога. У більшості випадків дитина вербально і візуально відносить елементи до множин, робить мовленнєві узагальнення виділених ознак елементів множин, зокрема з геометричними елементами.

Середній рівень – дитина може виділяти у множинах істотні ознаки їх елементів і робити на цій основі необхідні узагальнення, які дозволяють об'єднати об'єкти у множини за допомогою педагога. У половині випадків дитина вербально і візуально відносить елементи до множин, за деякими завданнями робить мовленнєві узагальнення виділених ознак елементів множин, зокрема з геометричними елементами. За значної допомоги педагога утворює множину із заданими елементами.

Початковий рівень – дитина має труднощі у виділенні у множинах істотних ознак їх елементів і робити на цій основі окремі узагальнення, які не дозволяють об'єднати об'єкти у множини, або робить це у супроводі педагога. У меншості випадків дитина вербально і візуально відносить елементи до множин, за окремими завданнями робить мовленнєві узагальнення виділених ознак елементів множин, зокрема з геометричними елементами. Під повним керівництвом педагога утворює множину із заданими елементами.

Таким чином, мною було виконано всі завдання, мети дослідження досягнуто. Робота не вичерпує всіх аспектів проблеми. Подальші наукові розробки буду спрямовувати на дослідження проблеми формування уявлень про лічбу засобами дидактичних ігор.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лебедева О.Л. Граючись учимось мислити: заняття та ігри з пріоритетом логіко-математичних та мовленнєвих завдань. *Дошкільний навчальний заклад*. 2011. №8. С. 2-5.
2. Павелків Р.В., Цигипало О.П. Дитяча психологія: навч. посіб. К.: Академвидав, 2008. 432 с.

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТИ В КОЗАЦЬКІЙ УКРАЇНІ-ГЕТЬМАНЩИНІ

Медвідь Н. С.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови, літератури та методики навчання
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка*

У більшості країн формування освітніх систем відбувалося в органічному зв'язку із розвитком нації та встановленням державності. Адже для більшості європейських спільнот, в тому числі й для української, об'єднуючими елементами були: спільна культура, історична та релігійна спадщина, мова, а основним способом передачі нащадкам накопиченого досвіду культури є освіта.

Освіта як соціальний інститут, який поширює панівну в суспільстві ідеологію, відображає в своїй структурі й функціонуванні суспільні відносини, є одним із важливих засобів забезпечення спадкоємності поколінь.

У другу половину XVII–XVIII ст. зароджується ідея залежності суспільного прогресу від поширення освіти, яка розглядалася не лише як складова системи культури, засіб формування інтелекту й самопізнання людини, але і як чинник піднесення національної свідомості, гарант політичної свободи.

У дослідженнях теоретиків націєтворення (Е. Гелнера, Е. Сміта, Е. Хобсбаума та інших) обґрунтовується роль освітнього чинника як важливої складової націє-та державотворення.

Е. Сміт акцентує увагу на значенні освіти для формування національних культур: «Утворення світських масових націй стало кінець кінцем наслідком енергійної програми політичного згуртування, здійснюваної через загальнодержавну систему народної освіти» [3, с. 69]. Науковець наголошує на тому, що освіта є однією з найважливіших рис ідентичності, яка «не менш потрібна для добра національної спільноти, як і для добра індивіда» [3, с. 124– 126].

Е. Гелнер зауважує, що система освіти сучасних націй-держав західного типу «виконує функцію консолідації суспільства. Адже, набувши масового характеру, вона, з одного боку, забезпечує загальний доступ до неї усім членам суспільства, а з іншого, маючи національний зміст, сприяє усвідомленню людиною власної ідентичності» [1, с. 68].

В Україні намагання створити національну освіту на різних етапах її розвитку тісно перепліталися з боротьбою за виживання українців як нації та за державну незалежність. За таких умов освіта була чи не єдиною запорукою збереження і подальшого розвитку народності, її культурної самобутності.

Разом з тим українці на тлі боротьби із зовнішніми ворогами витворили і зберегли багату історико-педагогічну спадщину, яка і сьогодні збагачує освітню практику.